

ŠALCINIS

Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato direkcija

Nr. 102 2017 m. Liepa

Paveldas svarbus žmogui...

Kuriantis Dzūkijos nacionaliniam parkui, jo ideologai ir kūrėjai nė nesapnavo, kad optimistinis scenarijus, kad ir koks jis gražus bebūtų, neišvengiamai turi savo brolių dvynį – pesimistinį ir dabar jau sunku pasakyti, kuris Dzūkijos nacionalinio parko kūrimo scenarijus išikūnija sparčiau virsdamas kūnu, tapdamas realiu gyvenimu: optimistinis ar pesimistinis. Dzūkijos nacionalinio parko direkcijai bendradarbiaujant su kaimų bendruomenėmis ir įgyvendinus keletą projektų šiemet atsinaujino du etnokultūrinės tradicijas palaikantys Parko kaimai: Zervynos ir Musteika. Traukiantis į anapilį senajai kaimo gyventojų kartai, keičiasi ir pats kaimo gyvenimo būdas, tradicijos, mūsų kaimai iš lėto tampa gražiais atvirukais, mielais miestiečio ir turistų akims. Bet kaimo gatvėse greičiau pamatysi žmogų su šuneliu ant pavadėlio nei vedamą karvę ar risnojanti arklių, o ką jau bekalbėti apie gegužinių pamaldų džiaugsmą, sklindantį pro trobų langus, ar giesmes, dainas, skambėjusias su dienos darbais ar gėstančiais vakarais prisėdus ant suolelio prie gėlių darželio.

Dzūkijos nacionalinio parko „Šalcinio“ svetainėje 2017 liepos 4 dieną Kultūros Paveldo Departamento Alytaus skyriaus vyr. valstybinė inspektorė dr. Margarita Janušonienė skaitė viešą paskaitą visuomenei: „Dzūkijos krašto paveldas: esama situacija, lūkesčiai ir galimybės“. Prelegentė susirinkusiems išsamiai pristatė Dzūkijos etnokultūrinį ir kultūrinį paveldą. Nuo piliakalnių iki bažnyčių ir dvarų vesdama paskaitos klausytojus ir etnografiškiausių Dainavos krašto kaimų gatvelėmis, kiemais,

Kultūros Paveldo Departamento Alytaus skyriaus vyr. valstybinė inspektorė dr. Margarita Janušonienė „Šalcinio“ svetainėje.

kalbėjo apie restauravimo sėkmes ir nesėkmes Zervynų, Musteikos ir kituose kaimuose. Po paskaitos įvyko diskusija, kaip vietos bendruomenės įtraukti į pilietinės paveldosaugos veiklą, nes, pasak Margaritos, paveldas svarbus žmogui tiek, kiek jis jam yra reikalingas.

Talkininkaujant Parko direkcijai kryždirbys Algis Svirnelis įgyvendino savo vaikystės svajonę ir 2017 balandžio 20 d. atstatė didįjį, prieškaryje pastatytą Šv. Kazimiero kryžių Zervynų kaime. Brolių ČERNIAUSKŲ nuotraukos

Prisiminimai iš vaikystės. Kelionė į Liškiavą

Mano mama, gimusi ir užaugusi Liškiavos miestelėnė, ištekėjusi už savanorio Juozo Gudelonio, gavusio žemės Aušrinės kaimi, taigi jau mes jų vaikai – Aušrinės vaikai, užaugę an Bedugnio ažarėlio kranto. O Liškiavon pas dziedukus Mikų ir Valerijų Šimkonius gyvenau ne vieną dieną ir ne vieną savaitę, galima sakyt, iš dalies, ca ir vaikystė prabėgo. Gal nuo keturų metų viena, ne rozų ajau tais nuostabiais kelukais ir takučiais in Liškiavą. Dar gyvi mano atmintin Liškiavos vaizdeliai ir žmonės.

Mūs sodyba Aušrinės kaimi prie ažaruko Bedugnio, an kalno, tai pirmiausia nuslaidzu takucu, praainu Aleksandrų, per Kalpoko pievukį ir priainu Dvarakelį. Kelukas lygus, žolukēm apaugis, basų kojukių nebado. Iš dešinės pusės toliau nuo kelio matos Čerabiejaus namai. Čerabiejienės mes, vaikai, prisbijom, ba, sako, ji moka čeravoc, girdėjau,

kap moterys pas mus susrinkį kalbėjo, kad ji moka pienų iš karvės atimc, ir tep visokių čeravonių žino, gerau su juoj gražumu gyvenc. Iš kairės, irgi toliau nuo kelalio, Juozo Ruckaus sodyba. Graitai priainu ir vieškelį, ainancį nuog Vilkiaucinio. Kiton pusėn vieškelio Šalinio sodyba. Jau ca man raikia pamislyc, ar aic in dešinį kelaliu iki miškuco, kur visai netoli Juknevičiaus Amilios, mano būsimos draugaitės namai. Ca per upelį yra rūstelių ciltelis, o tas kelalis aina nuog Liepiškių in Liškiavą. Bet ca viena pieska, jokių sodybų nėra, cik miškucai iš abiejų pusių auga. Tep galima priaic Balcaus Adolfo namus.

Pasranku kelukų in kairį. Kelis metrus paainu vieškeliu ir pasuku dešinēn, takucu nuslaidzu iki Rudzaus sodybos. Rudzų namas gražus, su gonkom, langai su baltom langinėm, cik nesuprantu, kam stovi tas apiris mūras. Takucu bėgu žamyn, o jis daros vis šlapesnis, net kojas gelia. Va ir upelė.

Tota sako, kad tai Liškevē, ba iš Liškiavo ažaro išteka, o teta Marė sako, kad upelės vardas Krūčius. Ca tai grožybės, krantai mėlynuoja nuo žibutių, o vištagėlės tokios buinios, tokios riebios, jau skleidzas ir kiškio dobilukų balci dziedukai, o dar tep visoki žolynai, gražumėlis, gražumėlis. Bet peraic upukį nelangva, visur šlapia, raikia šokinēc nuo akmenio an akmenio, dar peraic rūstelį, permestų per upelį. Upukėn daug dzidelių ir mažesnių akmenų, o šniokščia, o garma, putoja. Bet jau kap peraini upelį, tai jau kap ir Liškiavon. Dar paainu kitu upelės krantu ir atsiranda kelalis in Balcaus Adolfo namus. Smėlukas, tai ir kojos sušyla Prie keluko iš dešinės pusės išmūrytas pečius, ca degina vopnų iš vopninių akmenų. Tota ne rozų pirkio iš Adolfo vopnos trobai balcyc. Va, ir jų sodyba. Troba dzidelė, blėku dengta, svirnas irgi, kluonas toli nuo budinkų, tvartas lotom aptvertas, kad gyvuliai po kiemų nelakiotų. Perainu per jų kiemų ir atsiduru an vieškelio, ainanco nuo Liepiškių. Dar kokis puskilometris ir nuo kalno pasrodo Liškiava kap an delno. Trobelės trobelės, o vidurin, kap gulbė balta stovi mokykla, net širdzis suvirpa. Žinau, už kokių metų ir aš jon aisiu. Užplūsta svajonės, kap aš užaugsiu ir paci mokysiu vaikus šoke ir dainuoc. Praajus Kėvės tų mažų trobelį, vėl raikia pagalvoc, ar sukc in dešinį, nuslaisc smėlingu kelaliu, pro Karlono namus, ir daržų takucu, aic pas dziedulį. Ar aic ciesiai žamyn, pro Ma-

Krūčiaus upelis pavasarį su bebro užtvanka.
Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka, 2003 m.

šalos namus. Ainu cisiai. Kelias akmenais grįstas, bet jau jie išjudzyci, galima ir pirštas nusmušc, visur šlapia, šonais visai nemožna aic. Šap netep priainu ciltelį pro tų pacų upukį, prie jos Adalkos aplūžus trobelė Upelė vingiuoja, paainu kelaliu dešinēn, ir vėl ciltukas. Ca jau mano dieduko malūnas, o prie jo šalčinėlis, kur močiutė liepdavo mumi akis prausc. Lipu nuo malūno in aukštų kalnų, prislaikydama šaknų ir medžų šakų. Va, ir mano dziedulio namai.

Vanda MOCKEVIČIENĖ

*Senųjų Liškiavos meistrų sukirstas trobos kampas.
Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka, 2009 m.*

Rūta ir Saulius gražiausią savo gyvenimo dieną

Pirmą etnografinių rūbų komplektą pasisiuvau 1998 m., kai kartu su Marcinkonių etnografiniu ansambliu važiauvau Amerikon. Atvažiavusi iš Alytaus televizija nufilmavo ir parodė per panoramą. Tai pirmoji paskambino Krušienė Danutė iš Darželių ir sako: vaikeli, tu tokius gražius rūbus siuvi, o mano drobį kandys ėda. Imk ir pasiūk gražų rūbą. Daug medžiagų prinešė Marcinkonių ansamblio moterys. Ir ne tik Marcinkonių kaimo audėjų, bet ir Darželių,

Kašėtų (prie Grūdų), o juostas parūpino moterys iš Margionių kaimo. Daugiausia rūbus siuvau 2000 – 2012 metais. Onutei Grigaitei ir Rūtai Baškytei pasiuvaui... Visų nė neprisimenu. Labai daug vaikams pasiuvaui. Ir saviem, ir svetimiems. Ir savo vestuvėms pasisiuvau. Sau ir Sauliui. Dabar nebesiūnu, duonų minkau.

Algimantas ČERNIAUSKAS

*Saulius ir Rūta Sakalai su tautiniais rūbais Marcinkonyse. Su šiais rūbais ir šliūbą ėmė Bobriškių koplyčioje.
Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka, 1999 m.*

Šv. Kazimiero draugijos veikla Zervynose

Vilniaus krašte lenkų okupacijos metais veikė keletas visuomeninių organizacijų bei draugijų. Šių draugijų tikslas buvo lietuviybės išsaugojimas ir puoselėjimas. Dažnai buvo organizuojami lietuviški vakarai, skaitomos paskaitos įvairiomis temomis, rengiami koncertai, sporto varžybos, išvykos.

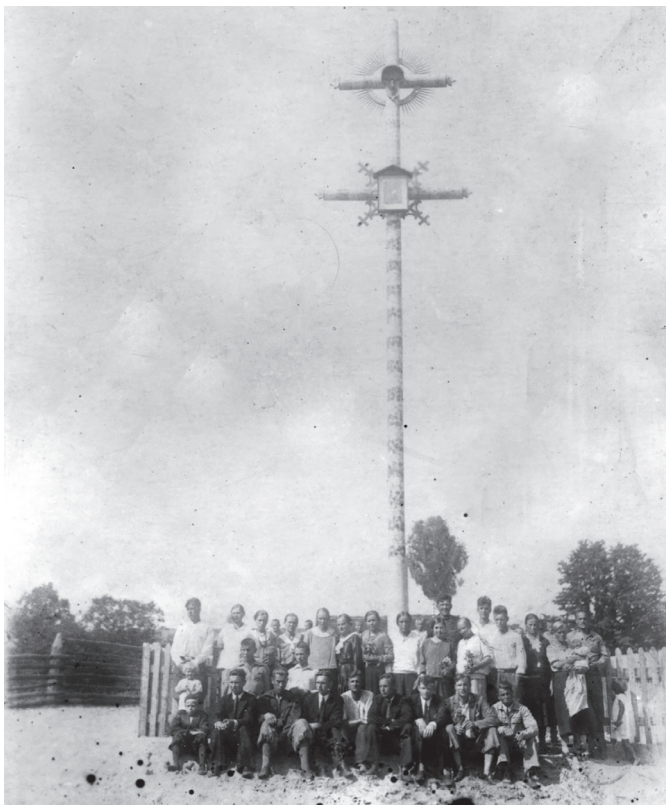
Viena iš tokių jaunimo savišviatos ir kultūrinio lavinimosi organizacijų buvo šv. Kazimiero draugija. Jos oficialus pavadinimas šv. Kazimiero draugija jaunimui auklėti ir globoti. Zervynų kaime šios draugijos skyrius buvo įkurtas 1934 m. sausio 3 d. Prieš pradėdant skyriaus veiklą, pirmiausia reikėjo gauti leidimą iš vietinės valdžios. Leidimai buvo būtini rengiant bet kokį didesnę žmonių susibūrimą. Prašymas įkurti skyrių draugijos centro valdybai buvo pateiktas 1933 m. spalio 8 dieną. Jį pasirašė 19 kaimo gyventojų. Prašyme rašoma: „Mes, žemiau pasirašę, šiuomi nuolankiai prašome Gerbiamą šv. Kazimiero draugijos centro valdybos Vilniuje, įsteigti mūsų sodžiuje, Zervynose, minėtos draugijos skyrių.“ Taip pat prašė, kad steigiamajame susirinkime dalyvautų valdybos atstovas, kuris pristatytų draugijos veiklą, įstatus, padėtų išrinkti skyriaus valdybą bei paaiškintų, kaip turėtų būti tvarkoma skyriaus dokumentacija.

Varėnos valsčiuje šv. Kazimiero draugijos Zervy-

nų kaimo skyrius buvo įregistruotas 1934 m. sausio 3 d. (1936 m. vasario 26 d. Balstogės vaivados nurodymu draugijos skyrių veikla buvo nutraukta Gardino ir Suvalkų apskrityse.) Ši data yra nurodoma skyriaus veiklos už 1934 m. ataskaitoje. 1934 m. sausio 5 d. protokole nurodoma skyriaus valdyba. Ją sudaro: pirmininkas – Petras Tamulevičius, vicepirmininkas – Stepas Tamulevičius, išdininkas – Vladas Tamulevičius, sekretorius – Jonas Makselė, knyginkė (bibliotekininkė) – Antosė Tamulevičiūtė, revizijos komisija – Mikas Tamulevičius, Adelė Tamulevičiūtė ir Adolfas Miliauskas. Skyriaus valdyba kiekvienais metais, atsiskaičius už praėjusių metų veiklą, buvo perrenkama.

Šiame susirinkime dalyvavo ir iš Vilniaus atvykęs inspektorius Adomas Butrimas. Inspektoriai pagal galimybes, gavę vietinės seniūnijos leidimą, lankydavo skyrius, tikrindavo, kaip tvarkomi dokumentai, skaitydavo paskaitas, rodydavo kino filmus. Skyriaus veikla buvo tikrinama 1935 m. kovo mėnesį. Taigi kovo 27 d. vykusiam susirinkime buvo skaitytos paskaitos: „Lietuvių ir sodžiaus jaunimas“ ir „Tėvai ir jų pareigos“. Paskaitos, skirtos moterims: „Keletas žodžių apie sodžiaus higieną“ ir „Sodžiaus menas ir jo reikšmė“. Buvo tikrinami ir raštinės dokumentai, protokole rašoma: „...yra 6 knygos, jos vedamos tvarkingai. Skyriaus veikloje dalyvauja 45 nariai...“ Raštinės knygas sudarė protokolų knyga, knygyno knyga, kasos knyga, narių knyga, skolinamųjų knygų knyga, gaunamų ir siunčiamų raštų knyga.

Skyriaus susirinkimai buvo daromi gana dažnai, tačiau vakarėliai su vaidinimais organizuojami retai, nes pasak narių „...nėra kam režisuoti“. Kadanigi knygų skyrius buvo gavęs, tai norėjo įsirengti ir savo skaityklą. Skyriui priklausančiame knygynėlyje 1935 m. buvo 153 knygos. 1935 m. skyriaus veikloje dalyvavo 52 nariai. Narių skaičius kito, nes vieni įsitraukdavo į veiklą, o kiti dėl įvairių priežasčių išstodavo. Zervynų kaime narių amžius buvo nuo 16 iki 73 metų, nežiūrint to, kad nepilnamečiai nariais būti negalėjo, o sukūrę šeimas taip pat daugeliu atveju iš veiklos pasitraukdavo. Nepilnamečiai nariai buvo nurodomi, kaip esantys „skyriaus globoje“, o vyresnių, aktyvių ir norinčių dalyvauti draugijos veikloje, irgi nešalindavo. Tai, ko gero, priklausė nuo kaimo jaunimo skaičiaus ir jų aktyvumo bei pačių gyventojų požiūrio ir susipratimo. Kuo buvo aktyvesni skyrių nariai, tuo skyrius buvo aktyvesnis

Kryždirbys Algis Svirnelis šią nuotrauką rado pas Makselius. G. Makselienė jam sakė, kad prie kryžiaus nusifotografavo šv. Kazimiero draugijos nariai. Fotografijos autorius nežinomas.

bei stipresnis ir daugiau nuveikdavo. Kaip matyti iš išlikusių narių sąrašų, vyriausia skyriaus narė buvo Kristina Vilkinienė (73 m.), taip pat Petrė Tamulevičienė (62 m.), Šimas Tamulevičius (53 m.), Kazys Vilkinis (53 m.), Paulina Svirnelienė (50 m.).

Be knygų buvo skaitomi ir laikraščiai. Spaudą užsisakydavo draugijos nariai, dauguma jų turėjo surinkę laikraščių kolekcijas. Draugijos nariai prenumeravo šiuos leidinius: „Vilniaus aušra“ (9 egz.), „Gedimino pilis“ (1 egz.), „Vilniaus rytojus“ (24 egz.), „Jaunimo draugas“ (24 egz.), „Aušra“ (3 egz.), „Seleziečių žinios“ (12 egz.) ir „Vilniaus žodis“ (14 egz.). Nuo 1935 m. prie skyriaus buvo suburta sporto sekcija, kuriai vadovavo Jonas Vilkinis ir kuri buvo populiarė tarp narių. Šiai sekcijai priklausė Stepas Tamulevičius, Juozas Svirnelis, Mikas Svirnelis, Pranas Svirnelis, Petras Makselė, Martynas Tamulevičius, Bronius Miliauskas, Stepas Latvys, Vincas Tamulevičius. Buvo įsirengę sporto aikštelę ir nusipirkę sviedinį bei tinklą. Tarp Marcinkonių parapijos draugijos skyrių vykdavo ir sporto varžybos.

Skyrius, kartu su kitais aplinkinių kaimų draugijos skyriais, turėjo bendrą šv. Kazimiero vėliavą. Marcinkonių parapijoje buvo 10 Lietuvių šv. Kazimiero d-ijos skyrių: Darželių, Marcinkonių, Rudnios, Dubininko, Puvočių, Kašėtų, Žiūrų, Mardasavo, Mančiagirės, Zervynų. Skyriai turėjo bendrą kasą, kurios lėšomis 1935 m. įsigijo lietuvišką bažnytinę vėliavą. Vėliavą siuvo Vilniuje p. Žižytė. Vėliava tokia: viena pusė raudona, kurioje yra išsiūtas Aušros Vartų švenčiausiosios Panelės paveikslas, iš šonų lelijos ir lietuviški žodžiai: „Švenčiausioji Aušros Vartų Panele! Globok mūsų jaunimą.“ Antra vėliavos pusė žalia. Joje yra šv. Kazimieras, kuris klūpo prie Vilniaus katedros, už kurios matyti Gedimino pilis. Po paveikslu Gedimino stulpai ir ąžuolo lapai. Šioje pusėje tokie žodžiai: „Šv. Kazimierai, mūsų Patrone! Vesk mus Dievo ir tėvynės meilės keliais.“ Prie vėliavos yra 12 tautiškų kaspinių. Įsigyjant vėliavą pinigais prisidėjo kun. A. Rukas ir Marcinkonių kaimo „Ryto“ skaityklos vedėjas T. Sukackas. Vėliavą 1935 m. liepos 12 d. pašventino Varėnos klebonas kun. J. Vaičiūnas. Ją per procesijas iš eilės nešė parapijos skyrių pirmininkai, o kaspinus laikė tautiškai apsirengusios mergaitės. Parapijiečiai vėliava džiau-gėsi, ją laikė savo vienybės simboliu.

Remiantis rastais skyriaus dokumentais, matyti, kad dvikryžmis kryžius Zervynų kaime buvo pastatytas šv. Kazimiero draugijos iniciatyva. Mintis tokius kryžius šiame krašte statyti kilo 1930 Vytauto Didžiojo metais, nors statyta ir anksčiau. Kryžiai buvo su dviem skersiniais, taigi priminė Vyčio Kry-

*Kryždirbys Tomas
Tamulevičius XX a.
pirmoje pusėje.
Nuotrauką išsaugojo
kryždirbio sūnaus
Algirdo šeima.
Fotografijos autorius
nežinomas.*

žių. Jie buvo statomi beveik visuose kaimuose, kur veikė šios draugijos skyriai. 1935 m. kovo 25 d. vykusiame skyriaus valdybos posėdyje buvo aptarti darbai: Sporto skyriaus steigimas, susirinkimų šaukimas kiekvieną mėnesį, paskaitų skaitymas ir kryžiaus statymas. Zervynų kryžiaus meistras T. Tamulevičius. Jo darytas kryžius išstovėjo 81 metus.

2016 m. DNP ir ČVGR direkcija parengė projektą „Kryždirbystės tradicijų puoselėjimas šilinių, panemunių ir gruntinių dzūkų krašte“. Projekto vadovė parko darbuotoja Lina Černiauskienė. Projektą iš dalies finansavo Lietuvos kultūros taryba. Projekto pagrindinis tikslas buvo atstatyti šv. Kazimiero kryžių Zervynų kaime. Meistras zervyniškis Algis Svirnelis. Jo dėka kryžius yra autentiškas, nes Algis išsaugojo visas senojo kryžiaus detales. Įgyvendinant projektą paruošta keliaujanti Brolių Černiauskų fotografijos darbų paroda „Tarp žemės ir dangaus“. 2016 m. lapkričio 11 d. buvo organizuotas seminaras – dirbtuvės „Kryžių statymo tradicijų grąžinimas į tradicinį kraštovaizdį“, į kurią pasisemti patirties suvažiavo žmonės iš visos Lietuvos. Paskaitos vyko lankytojų centre Marcinkonyse bei Merkinėje.

Virginija PUGAČIAUSKIENĖ,
Kultūros paveldo skyriaus istorikė

Naudoti šaltiniai ir literatūra:

1. Lietuvių šv. Kazimiero draugijos fondas, LMAVB RS, f. 175–35/, l. 1, 2, 8, 10–12, 15, 17.
2. Vilniaus rytojaus redakcijos fondas, f. 246–524, l. 1.
3. Marcinkonys. Vilniaus rytojus, 1935, rugpjūčio 3, nr. 60, p. 3
4. Maminskaitė-Kulbokienė, V. Rytų Lietuva: vietovės, organizacijos, įvykiai, žmonės, Chicago, 1997, p. 52

Po Dzūkijos nacionalinio parko Merkinės lankytojų centrą pasižvalgius...

Besilankant Dzūkijos nacionalinio parko Merkinės lankytojų centre, apžiūrinėjant ekspoziciją, dėmesį patraukė du didelio formato albumai. Pasidomėjus paaiškėjo, kad tai savamokslio dailininko, dievdirbio ir vargonininko Jono Gregoravičiaus atvirukų kolekcija.

Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos darbuotojai be kitų darbų šiuo metu kaip tik rengia nacionalinės Lietuvos bibliografijos A serijos (Knygos lietuvių kalba) 3-iojo tomo dalį, kurioje registruojami smulkieji (iki 4 puslapių), vaizduojamosios dailės, natų spaudiniai, žemėlapiai. (Iki šiol yra išleisti šie leidiniai: t. 1: 1547 – 1861 (1969 m.) t. 1, 1547 – 1861 (papildymai – 1990 m.) t. 2: 1862 – 1904 (1985 – 1988 m.), t. 3, 1905 – 1917, (kn. 1–2 – 2006 m.). Savaime suprantama, kad Jono Gregoravičiaus albumai prašėsi peržiūrėti. Tokia galimybė buvo suteikta.

Beveik visi albumuose esantys spaudiniai – religiniai paveikslėliai, „abrozdėliai“, spausdinti krikščioniškos ikonografijos vaizdiniai, devocionalijos. Jie priskiriami smulkiesiems spaudiniams arba mažajai grafikai. Paveikslėliai lietuvių kalba ir yra retrospektyviosios nacionalinės bibliografijos objektas. Vis tik didžiąją rinkinio dalį užima lituanistiniai paveikslėliai. Tarp jų ir Juozapo Angrabaičio „Šv. Cecilija“. Peržiūrėjus albumus, Lietuvos nacionali-

„Dievams auka“, Jonas GREGORAVIČIUS, 1944 m.

nė bibliografija buvo papildyta 23 tokių paveikslėlių bibliografiniais įrašais. Iš jų 10 datuoti 1899–1899 metais, 13 – 1905–1917 metais. Įprastai tokie paveikslėliai saugomi maldaknygėje ir naudojamas kaip žymekliai, o kartu ir iliustracija su trumpomis maldomis reverse. Tenka apgailestauti, kad garbus dievdirbys neišsaugojo reversų, mat paveikslėlius užklįjavo tiesiog ant albumo lapo, todėl prarasta daug informacijos, kuri galėtų padėti spaudinėlius datuojant ir identifikuojant. Paveikslėlius teko aprašyti pagal 1 puslapį po paveikslėliu esantį užrašą.

Vis dėlto kai kurių nuorodų pateikia J. Gregoravičiaus įdėtas lapelis, nurodantis 19 a. pabaigoje – 20 a. pradžioje Krokuvoje Juozo Angrabaičio spausdintus paveikslėlius su lietuviškais užrašais. Kai kurie, sprendžiant iš paveikslėlyje esančio teksto, registruojami pirmą kartą, o leidėjas spėjamas pagal kitas J. Angrabaičio leistas, panašiai apipavidalintas devocionalijas: *Šventa Teresa, deganti sarapinų meile prie Jėzaus, melskis už mus!*, *Šv. Parnciškus iš Assyžiaus, Karaliene szkaplieriaus szven., melskis už mus, Panele Szwecziausia Rožancziaw., Švenč. Širdis Jėzaus susimilk ant mūsų!*

Jonas Gregoravičius savo namuose. Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka, 1994 m.

Kai kurių paveikslėlių averse leidėjas nurodytas logotipu: JMJ JAK, J-M-J J.A.K. (Juozas Angrabaitis Krokuvoje). Tai paveikslėliai: *Aš esmi duona gyvenimo: kas pas mane ateina, ne bus alkanas, o kas į mane tiki, niekados netroks, Šventas Povilas, Nekaltai pradeta. Panelė Švenčiausia, Šventas Jurgis, Šv. Aloyzas Gonzaga.*

Šie paminėti devociniai paveikslėliai kol kas tėra vieninteliai žinomi egzemplioriai ir registruojami bibliografijoje pirmą kartą.

Be šių J. Gregoravičiaus kolekcijoje yra J. Schoenkės išleistas paveikslėlis, taip pat registruojamas bibliografijoje pirmą kartą ir kol kas vienintelis žinomas egzempliorius: *S. Ludwiks; Jezus, Marija, Franciszkus s; S. Elzbieta; S. Pranciszkus priima į tretį zokona pakutos pirmus tretininkus: palajminta Luchesi ir jo moteri Bona Donna.*

Tokių iki 1917 metų išleistų bei pirmą kartą registruojamų paveikslėlių ir kol kas vienintelių žinomų egzempliorių kolekcijoje rasta 13.

Paveikslėlį su užrašu *Asz esmu duona gyva, kuri isz dangaus nužengė...; Ak! kaip-gi man gerai, kad prisiglaudžiau prie Dievo...* palyginus su Nacionaliniame spaudos archyve saugomu, matyti, kad kitoje pusėje buvusi malda *Užprasizimas V. Jezaus į szirdį. „Jezau, Jezau, eiksz prie manęs...“* Jis išleistas taip pat Juozo Angrabaičio, nurodžiusio „iszduota kasztu Pr. Pazno-kaiczio“. Galbūt paveikslėlis išleistas Tilžėje, nes J. Angrabaitis, 1889 m. persikėlęs gyventi į Tilžę, dirbo O. von Mauderodės spaustuvėje ir užsiėmė religinių paveikslėlių leidimu. Tokie paveikslėliai registruojami kataloge „Suraszas abrozdelių, arba Katalogas visokių szventųjų paveikslėlių: mažų su maldelėmis ir be maldelių, o teipogi ir didelių paveikslų arba abrozdu, tuszavotų ir koloravų“ (Tilžė, 1893).

Šių ir kitų spaudinių išsamius bibliografinius įrašus galima rasti Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB): <https://nbdb.libis.lt/>

Čia paminėjau tik kai kuriuos kolekcijoje esančius spaudinius, datuotinus iki 1917 metų. Likusieji, tyrėjų nuomone, vėlyvesni, paties dievdirbio apipavidalintieji, bus identifikuoti vėliau, rengiant 1918-1940 m. Lietuvoje leistos produkcijos lietuvių kalba bibliografijas.

Nuoširdžiai dėkoju Merkinės lankytojų centrui už suteiktą galimybę išsamiai susipažinti su šiais J. Gregoravičiaus rinkiniais.

Virginija SAVICKIENĖ, Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka. Nacionalinės bibliografinės apskaitos skyriaus vyriausioji bibliografė

Savadarbis Jono Gregoravičiaus atvirukų albumas.
Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka, 2017 m.

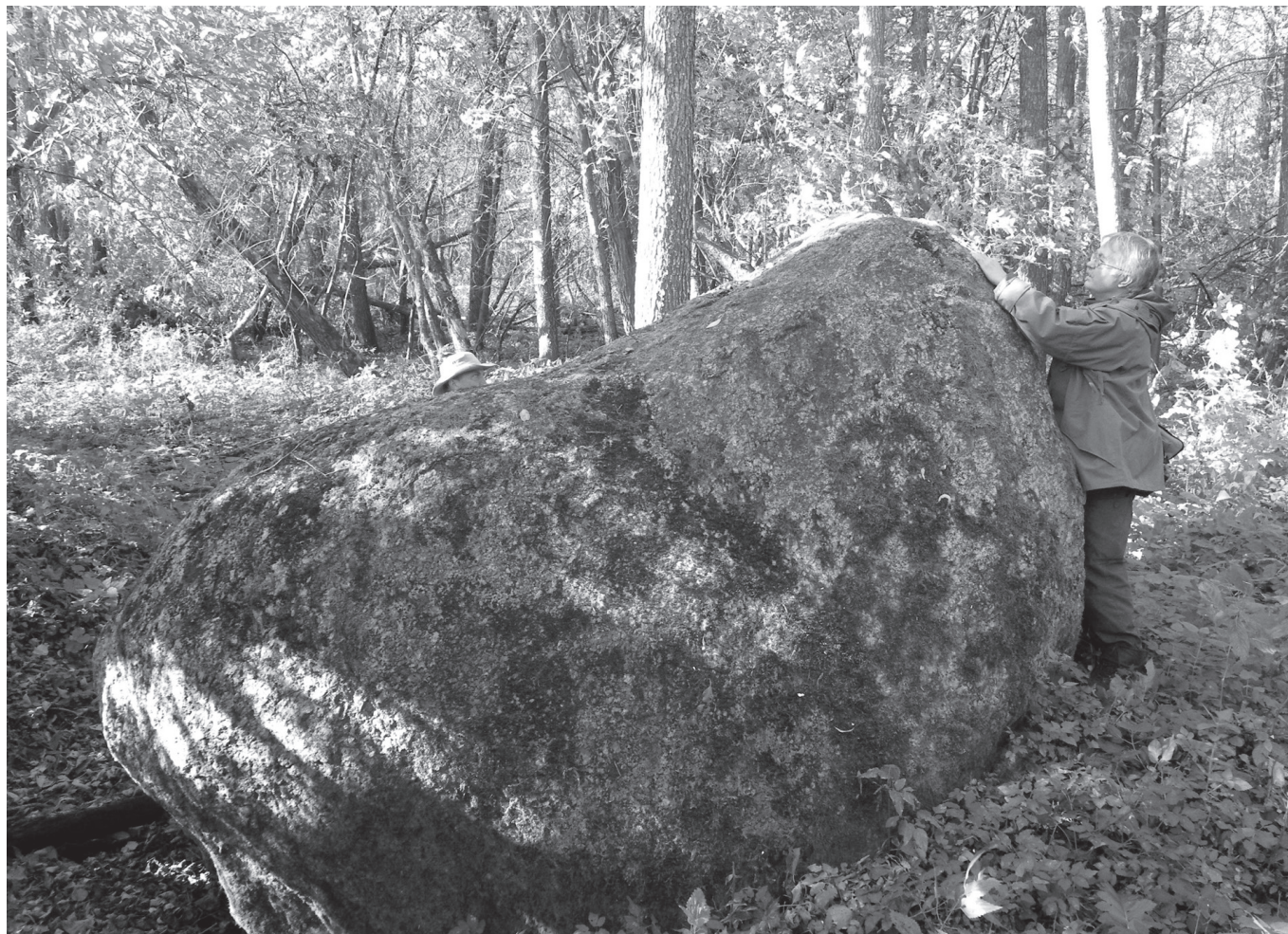

Jono Gregoravičiaus krikščioniškosios ikonografijos rinkinio
fragmentas albume. Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka, 2017 m.

Jono Gregoravičiaus portretas, nutapytas jo draugo, 193? m.

Gudelių akmuo

Gudelių akmuo, vienas didžiausių Dzūkijos nacionalinio parko teritorijoje, stūkso Nemuno slėnio kairiajame krante ties Gudelių kaimu, apie 30 m nuo upės. Tai įspūdingas netaisyklingos formos

riedulys, kurio didžiausias aukštis – 2,45 m, plotis – 2,85 m, ilgis – 4 m, apimtis – 10,70 m, o tūris virš žemės paviršiaus – 11 m³.

Gintauto KIBIRKŠČIO nuotrauka

VISAIS metų laikais graži yra dzūkų šilų ir panemunių gamta. Dzūkijoje dar gyvuoja senoviniai kaimai, senieji amatai ir verslai. Mūsų darbuotojai Jums padės suprasti svarbiausią Dainavos krašto savybę – etnokultūra gyva gali būti tikrai tada, kai senolio poringei pritaria čia pat almantis šaltinis. Brangusis lankytojai, atvykęs į šį kraštą, gerbk ir tausok jo taurų grožį.

Išsamią informaciją apie Dzūkijos nacionalinį parką ir Čepkelių valstybinį gamtinį rezervatą visi svečiai gali sužinoti lankytojų centruose:
Marcinkonyse: Miškininkų g. 61, Marcinkonys, LT - 65303, Varėnos r.,
 tel. 8 310 44466, 8 672 46388 elektroninis paštas: info@dzukijosparkas.lt
Merkinėje: Vilniaus g. 3, Merkinė, LT - 65334, Varėnos r., tel. 8 310 57245, 8 672 46275
 Elektroninis paštas: merkine@dzukijosparkas.lt
<https://www.facebook.com/Dzukijos.Nacionalinis.Parkas/>
 „Šalčinį“ rasite ir interneto tinklalapyje www.cepkeliai-dzukija.lt

ŠALČINIS

Adresas: Vilniaus g. 3,
 Merkinė, LT - 65334, Varėnos r.
 Tiražas 1500 egz.

Red kolegija: H. GUDAVIČIUS,
 A. ČERNIAUSKAS, M. LAPELĖ,
 R. NORKŪNAS
 Maketuotojas: V. ČERNIAUSKAS

Spausdino UAB „Albagrafijs“
 Pulko g. 96, LT - 62133, Alytus
 Tel. 8 315 74140
 El. p. alba@infoseka.lt

ISSN 2351-6267